

GroenLinkers reageren op de oorlog in Oekraïne

De oorlog in Oekraïne houdt ons allemaal sterk bezig. Drie GroenLinkers vertellen over hun kijk op de oorlog en de manier waarop Nederland en andere Westerse landen daarop hebben gereageerd.

Theirs but to do and die

Foto: Ronald Hissink

ste dagen na 24 februari 2022. Niet alleen omdat ik persoonlijk iedere oorlog, of 'speciale militaire operatie', in de eerste plaats een verspilling van mensenlevens vind, maar ook omdat er in eigen land een enorme behoefte was ontstaan om te handelen terwijl de informatie nog onvolledig was. Er werd geroepen om een krachtig front en de zwaarst mogelijke sancties, maar wat verstaat Den Haag daar dan onder? Wat zijn sancties die Rusland economisch zo hard mogelijk raken? Wie in Rusland wordt met sancties het hardst getroffen: Poetin en zijn bondgenoten, of de Russische

stuurd voor gevechtshandelingen. En dat betekent ook dat we niet verplicht zijn wapens te leveren. We moeten ons afvragen of met het sturen van wapens, of zelfs het sturen van humanitaire hulp, het conflict—en daarmee het lijden van Oekraïners—zal worden verlengd.

De Nederlandse krijgsmacht is voornamelijk ingericht op het uitvoeren van zogenaamde vredesoperaties. Net als veel andere Westerse landen denkt Nederland dat vrede bereikt kan worden door militair ingrijpen. Terwijl het niet duidelijk is of militaire interventies werken. Na het afzetten van een dictator ontstaat er vaak een machtsvacuüm, waarmee de situatie in het conflictgebied er niet beter op wordt. Denk maar aan Irak en Libië. In plaats van investeren in vredesoperaties zou de Nederlandse krijgsmacht weer terug moeten keren naar hun kerntaak: het verdedigen van onze belangen. Dit hoeft Nederland niet alleen, want dit doet zij al samen met haar Europese bondgenoten.

Opvang vluchtelingen

Nederland zou dus terughoudender moeten zijn met sancties en het sturen van wapens, maar daadkrachtiger in de opvang van vluchtelingen. Het is bewonderenswaardig hoe in korte tijd duizenden opvangplekken zijn gevonden voor mensen uit Oekraïne. Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) benadrukt echter dat er met spoed ook meer plekken voor andere vluchtelingen moeten komen. Afgelopen jaar heeft het COA al meerdere keren de noodklok moeten luiden vanwege overvolle opvanglocaties. Door de

bevolking? En worden de sancties wel zo begrepen als ze worden bedoeld? Ik vreesde dat er door een enorme dadendrang keuzes werden gemaakt waar we achteraf spijt van zouden krijgen: 'Forward, the Light Brigade!'

Nederlandse krijgsmacht

Een van de keuzes was het sturen van luchtdoelraketten naar Oekraïne. Experts lieten zich kritisch uit over het moment waarop de wapens werden gestuurd. Om echt van nut te zijn, hadden ze al bij de eerste dagen van de inval ingezet moeten worden. Waarom stuurt Nederland eigenlijk wapens? Oekraïne is geen NAVO-bondgenoot. Dat betekent dat er geen militairen naar Oekraïne worden ge-

krapte op de woningmarkt is er onvoldoende huisvesting voor statushouders. Dit belemmert hun participatie en integratie, omdat het vanuit een AZC moeilijk deelnemen is aan de samenleving. Laten we onze dadendrang vooral inzetten om dit knelpunt op te lossen.

Anne van der Meer (1983) is sinds 2018 raadslid voor GroenLinks in Deventer. In 2012 heeft zij de Master Militaire geschiedenis afgerond.

Waar is het antimilitarisme binnen GroenLinks gebleven?

De oorlog in Oekraïne maakt duidelijk wie de discussie over defensie binnen GroenLinks broodnodig moeten voeren. Nog geen week na de Russische invasie liet GroenLinks haar

ristische principes overboord gooien is werkelijk schrijnend. Vrede is een kernwaarde van GroenLinks, een vreedzame wereld het ideaal dat we nastreven. In ons beginselprogramma is ons antimilitarisme verankerd: we geloven dat 'mensenrechten, democratie en vrede niet met militaire middelen kunnen worden nagestreefd' en dat militaire interventie 'alleen een laatste redmiddel kan zijn, mits het tevens een begin is van verzoening en wederopbouw'. Kortom: zeer kritisch zijn op militarisme zit in het DNA van GroenLinks.

Niet pacifistisch, maar antimilitaristisch

Toen ik me op Twitter hardop afvroeg waar het antimilitarisme binnen GroenLinks was gebleven, kon ik rekenen op een zee van kritiek. Moeten we de Oekraïense burgers dan maar laten stikken? Willen we de Russen soms proberen te stoppen door met madeliefjes te strooien? Belangrijk

ten antimilitaristen zich specifiek op het leger. Hoewel mijn ideale wereld pacifistisch is, zie ik mezelf nu niet als pacifist. Collectief geweld tegen een gewelddadig systeem vind ik in sommige gevallen acceptabel. Zo geloof ik dat Indonesië zich niet onder 400 jaar koloniale overheersing had kunnen bevrijden zonder de gewelddadige acties van de permuda's, al geloof ik dat de combinatie met de diplomatieke methodes van Soekarno uiteindelijk cruciaal is geweest.

Vanuit antimilitaristisch oogpunt wordt geweld dus niet per definitie afgekeurd. In bepaalde gevallen is het zelfs bespreekbaar dat wapens moeten worden ingezet, zoals wanneer een land zichzelf wil verdedigen tegen een agressor. Waar het antimilitarisme echter kritiek op uit, is het klakkeloos vergroten en versterken van de krijgsmacht. Niet alleen omdat het überhaupt wenselijk is om genoeg paal en perk te stellen aan de be-

weerstand tegen het verhogen van het defensiebudget varen. Binnen de partij klonk daarop weinig kritiek, vaker zelfs begrip. Het gemak waarmee GroenLinkers hun antimilita-

hierbij is om onderscheid te maken tussen pacifisme en antimilitarisme. Waar pacifisten principieel tegen geweld zijn, soms met uitzondering van individuele zelfverdediging, rich-

oefening van het geweldsmonopolie, maar ook omdat alsmaar verder militariseren louter averechts werkt. Uiteindelijk heeft ieder gewelddadig conflict een politieke oplossing nodig.

'Zeer kritisch zijn op militarisme zit in het DNA van GroenLinks.'

In het belang van burgers moet het doel zijn om verdere escalatie van een conflict te beperken en tot die politieke oplossing te komen met zo min mogelijk bloedvergieten.

Natuurlijk voelt het in deze tijd van oorlog, notabene op het Europese continent, contra-intuïtief om te focussen op lange termijn oplossingen in plaats van directe militaire tegenactie. De keus om Oekraïne na de invasie te steunen door wapens te sturen vind ik op zich verdedigbaar. Dat is echter wat anders dan domweg het defensiebudget omhoog schroeven en alsmaar meer bewapenen en militariseren. Niet alleen kan het dus bijdragen aan een nieuwe wapenwedloop met alle gevolgen van dien, ook heeft Oekraïne daar momenteel helemaal niets aan. Laten we bovendien niet vergeten dat het uiteindelijk de wapenindustrie is die van hogere

defensiebudgetten gaat profiteren. En ook dat is problematisch: veel wapenfabrikanten produceren ook verboden wapens of leveren aan dictatoriale regimes, waardoor mensenrechtenschendingen op de loer liggen.

Kritisch blijven

Als links, en als linkse oppositie in het bijzonder, moeten we kritisch zijn op de keuzes die we maken in tijden van crisis, maar die mogelijke onomkeerbare gevolgen hebben voor in de verdere toekomst. Dat is extra belangrijk nu het ophogen van het defensiebudget richting de arbitraire NAVO-norm, terwijl NAVO-landen

bij elkaar momenteel heel veel meer aan defensie uitgeven dan Rusland, niet gepaard gaat met enige visie over waar dat geld aan besteed dient te worden. Daarbij moet dus allereerst het politieke debat worden gevoerd over het soort krijgsmacht dat voor Nederland haalbaar en wenselijk is. Links heeft daarbij de taak om te blijven benadrukken dat vrede en veiligheid alleen bereikt kunnen worden als we inzetten op diplomatie, het versterken van democratie en rechtsstaat en andere zaken die op lange termijn tot minder conflict en meer vrede zullen leiden.

Sabine Scharwachter is mede-oprichter van Nieuw Kritisch Groenlinks. Voorheen was ze voorzitter van DWARS en ze heeft een achtergrond in politicologie, geschiedenis en psychologie.

Mijn wereldbeeld veranderde op nine eleven 1973

Voor mij is mijn wereldbeeld definitief veranderd op nine eleven 1973, op de dag dat generaal Pinochet, gesteund door de VS, in Chili een einde maakte aan de socialistische regering van president Allende. Die zie ik als reactie op de bevlogen toespraak van Corinne Ellemeert op het Linker Wang Symposium. Ze begon heel persoonlijk te vertellen over haar Oost-Europese studievriendinnen en vrienden. Zij zagen de dreiging van Poetin aankomen en waarschuwden voor Rusland als het grote dreigende gevaar. Ik was terug in mijn studententijd, studerende op- en betrokken bij wat er in de zogenaamde Derde Wereld gebeurde. In die tijd klopte er een propagandist van de PSP uit

Amstelveen op de deur van mijn studentenkamer op Uilenstede. We raakten in gesprek. Hoe ik als theoloog oorlog en christendom met elkaar kon verbinden. "Die twee gingen altijd goed samen," zei ik. Ik was al een tijd aan het twijfelen. Ik was lid van de Arjos, de jongerenorganisatie van de ARP. Binnen de ARP waren er enkel kritische denkers als het over defensie ging. Een van die denkers was de latere gouverneur van de KMA Chiel van Meyenfeldt. Ik werd lid van de oude pacifistische vredesbeweging Kerk en Vrede. Jan Perfors overtuigde me om lid van de PSP te worden. Daar kwam ik twee theologische hoogleraren in de ethiek tegen, professor Hannes de Graaf en professor Krijn Strijd.

Zij dachten verder in de traditie van de remonstrantse hoogleraar dogmatiek G.J. Heering. Hij schreef in 1928 zijn boek *De zondeval* van het christendom. Hij toont overtuigend aan hoe het aanvankelijk geweldloze christendom in de loop der eeuwen gemilitariseerd is. Hij schrijft aan het einde van zijn boek: 'Wij zijn meer dan pacifisten, ook al willen wij zeker de vrede dienen en de oorlog in al zijn vormen bestrijden. Overtuigd,

voor de wraak. Maar ik wil niet doen alsof ik weet hoe het moet.' Sprekend over nine eleven zegt hij: 'Dit is ons Pearl Harbour. We kunnen weer tot de orde van de dag overgaan. We zijn geschrokken en ironisch genoeg zorgt oorlog ervoor dat we ons veilig voelen. De manier om na 11 september 2001 door te gaan is om iemand te vinden die je kunt doden. Bovendien zijn Amerikanen goed in doden. We

'Beleid krijgt vorm in de uitvoering.'

dat zonder deze principiële bestrijding het vredesstreven doodloopt. Maar men begrijpt ons verkeerd als men in ons alleen maar pacifisten, antimilitaristen ziet. [...] De diepste reden van ons verzet is het brandend verlangen om ter wille van Christus' naam het christendom los te slaan van de oorlogsidee.' Dat is voor mij ook de reden om mezelf pacifist te noemen. Ook vandaag nu zogenaamde christelijke leiders, Poetin en Biden elkaar, als het om Oekraïne gaat, in Gods naam bestrijden.

Ik noem nog een inspirator, de Amerikaanse theoloog Stanley Hauerwas. Hij schrijft vlak na nine eleven 2001: 'Het lijkt mij dat pacifisme de naam is voor de praktijken en de gemeenschap die nodig zijn om die tijd en ruimte te winnen die leiden tot een alternatief

verzuimen vaak te erkennen hoe volleerd we zijn in de kunst van het doden. Ja, wij, het Amerikaanse volk, zijn meesters in het doden. In onze oorlogen moet de vijand slechts sterven.' Wat een gedurfde zelfkritiek! De oorlogen tegen Afghanistan en Irak zijn nog niet verwerkt. De voorlopige balans is opgemaakt. Zo'n 1.5 miljoen doden, talloze gewonden, een kapotte infrastructuur in Afghanistan en Irak, vele miljoenen vluchtelingen. Daar hebben we het nu niet meer over. Om met Wislawa Szymborska te spreken: De camera's zijn alweer naar een volgende oorlog. En 'wij'? Wij zijn vrij, wij staan opnieuw aan de goede kant. (Letterlijk) zand over het verleden. Zonder dit ook te zeggen, kan ik niet over Oekraïne praten. Ook het westen staat in een recente geschiedenis van oneindige moord en vernietiging.

Bram Grandia is zelfstandig pastoor, theoloog en columnist.

Einde en begin - Wislawa Szymborska
Na elke oorlog moet iemand opruimen. Min of meer netjes wordt het tenslotte niet vanzelf.

Iemand moet het puin aan de kant schuiven zodat de vrachtwagens met lijken over de weg kunnen rijden. Iemand moet waden door het slijk en de as, de veren van de canapés, de splinters van glas en de bloederige vodden. Iemand moet een balk aanslepen om die muur te stutten, iemand het glas in het raam zetten, de deur in de hengels tillen. Fotogeniek is het niet en het kost jaren.

Alle camera's zijn al naar een andere oorlog. De bruggen moeten terug en de stations opnieuw. Van het opstropen gaan mouwen aan flarden. Met een bezem in de hand vertelt iemand nog hoe het was. Iemand luistert en knikt met een nog niet afgekleetst hoofd. Maar om hen heen duiken al gauw lieden op die het begint te vervelen. Soms zal iemand nog onder een struik doorgeroeste argumenten opgraven en naar de vuilnishoop brengen. Zij die wisten waarom het hier ging, moeten wijken voor hen die weinig weten. En minder dan weinig. En ten slotte zo goed als niets. In het gras, dat oorzaak en gevolg overwoekert, moet iemand liggen die met een aar tussen zijn tanden naar de wolken staart.